

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра загальної педагогіки та дошкільної освіти

**Професор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В.**

Протокол № 2 від «16» жовтня 2019 р.

№14616102019

ПРОГРАМА

**вибіркової навчальної дисципліни
РОЗВИТОК І ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ**

**підготовки бакалавра
спеціальності 012 Дошкільна освіта
освітньо-професійної програми Дошкільна освіта**

Програма вибіркової навчальної дисципліни "Розвиток і виховання дітей раннього віку" для студентів за напрямом підготовки бакалавр, галузь знань 01 Освіта, спеціальність 012 Дошкільна освіта, за освітньо-професійною програмою Дошкільна освіта.

Розробник: Дурманенко Оксана Леонідівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Рецензент: Остапйовський І.Є., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та педагогіки вищої школи

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

протокол № 2 від 12.09.2019 р.

Завідувач кафедри:

(Семенов О.С.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету педагогічної освіти та соціальної роботи

протокол № 1 від 18. 09.2019 р.

Голова науково-методичної комісії факультету педагогічної освіти та соціальної роботи

(Антонюк В.З.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Характеристика навчальної дисципліни подається згідно навчального плану спеціальності і представляється у вигляді таблиці 1 (для денної форми навчання), таблиці 2 (для заочної форми навчання).

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	01 Освіта	Вибіркова
	012 Дошкільна освіта	
Кількість годин/кредитів: 150/5	<i>Освітня програма:</i> <i>Дошкільна освіта</i>	Рік навчання 2
		Семестр 3-ій
		Лекції 36 год.
ІНДЗ: є	<i>Освітній ступінь:</i> <i>бакалавр</i>	Практичні 36 год.
		Самостійна робота 68 год.
		Консультації – 10 год.
		Форма контролю: залік

Таблиця 2

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	01 Освіта	Вибіркова
	012 Дошкільна освіта	
Кількість годин/кредитів: 150/5	<i>Освітня програма:</i> <i>дошкільна освіта</i>	Рік навчання 2
		Семестр 3-ій
		Лекції 14 год.
ІНДЗ: є	<i>Освітній ступінь:</i> <i>бакалавр</i>	Практичні 10 год.
		Самостійна робота 108 год.
		Консультації – 18 год.
		Форма контролю: залік

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Метою викладання навчальної дисципліни "**Розвиток і виховання дітей раннього віку**" є ознайомлення студентів з особливостями виховання дітей раннього віку, значення точного знання природжених форм психіки і поведінки, законів їх природного, генетично детермінованого розвитку для правильного навчання і виховання дітей.

Основними завданнями вивчення дисципліни "**Розвиток і виховання дітей раннього віку**" є: формування у студентів чіткого розуміння знань про становлення майбутньої особистості дитини, починаючи від її зачаття, народження, подальшого розвитку, виховання і навчання у перші три роки життя, особливості розвитку дитини раннього віку, включаючи пренатальний і перинатальний періоди; що охоплюють найважливіші етапи життєдіяльності малюка певного віку.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях: знати педагогіку раннього віку як наукову галузь педагогіки; теоретичні знання про психофізіологічні особливості розвитку дітей раннього віку; основні закономірності росту і розвитку дітей; вікові та індивідуальні особливості; зміст особистісно-орієнтованої взаємодії з дітьми раннього віку; сучасні інформаційні технології у сфері пренатальної освіти і сучасних проблем материнства; психологію материнства; особливості розвитку і виховання дітей перших 3-х років; різні діагностичні методики оцінки рівня психічного і фізичного розвитку дитини раннього віку; традиційні і інноваційні методики організації і проведення різних видів діяльності з дітьми раннього віку; використовувати практичні навички по догляду за дітьми раннього віку; застосовувати психолого-педагогічні знання на педагогічній практиці в різних типах дошкільних закладів; розробляти власні партнерські взаємодії з батьками; організувати роботу по просвіті і консультуванню питань пренатальної педагогіки і педагогіки раннього віку.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни представляється у вигляді таблиці 3 і 4.

Структура навчальної дисципліни

Таблиця 3.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ. (Семін.)	Конс.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ДИТЯЧОГО РОЗВИТКУ. ДИТИНА-НЕМОВЛЯ.					
Тема 1. Особливості фізичного і психічного розвитку дітей раннього віку	16	4	4	2	6
Тема 2. Періодизація вікового розвитку	14	4	4	-	6
Тема 3. Психічний розвиток дитини віку немовля	16	4	4	2	6
Тема 4. Розвиток дитячого мислення	14	4	4	-	6

Тема 5. Педагогічні правила виховання дітей з врахуванням особливостей їх віку	16	4	4	2	6
Разом за змістовим модулем 1	76	20	20	6	30
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ДИТИНА РАНЬОГО ВІКУ					
Тема 6. Загальна характеристика розвитку дитини від одного року до трьох років. Основні досягнення в розвитку дитини раннього віку	16	4	4	2	6
Тема 7. Основні етапи мовного розвитку від одного року до трьох років	14	4	4	-	6
Тема 8. Особливості розвитку наочно-образного мислення на завершуючому етапі раннього дитинства	10	2	2	-	6
Тема 9. Перші ознаки поведінкової самостійності і саморегуляції.	10	2	2	-	6
Тема 10. Загальна характеристика послідовних досягнень в розвитку дітей від народження до трирічного віку	12	2	2	2	6
Тема 11. Організація життєдіяльності дітей третього року життя	12	2	2	-	8
Разом за змістовим модулем 2	74	16	16	4	38
Усього годин	150	36	36	10	68

Таблиця 4

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ. (Семін.)	Конс.	Сам. роб.
1	2	3	4	5	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ І ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ДИТЯЧОГО РОЗВИТКУ. ДИТИНА-НЕМОВЛЯ.					
Тема 1. Особливості фізичного і психічного розвитку дітей раннього віку	22	2	2	2	16
Тема 2. Періодизація вікового розвитку	22	2	2	2	16
Тема 3. Психічний розвиток дитини віку немовля	22	2	2	2	16
Тема 4. Розвиток дитячого мислення	22	2	-	4	16
Разом за змістовим модулем 1	88	8	6	10	64

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ДИТИНА РАНЬОГО ВІКУ					
Тема 5. Загальна характеристика розвитку дитини від одного року до трьох років. Основні досягнення в розвитку дитини раннього віку	24	2	2	4	16
Тема 6. Основні етапи мовного розвитку від одного року до трьох років	20	2	-	2	16
Тема 7. Особливості розвитку наочно-образного мислення на завершуючому етапі раннього дитинства	18	2	2	2	12
Разом за змістовим модулем 2	62	6	4	8	44
Усього годин	150	14	10	18	108

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Таблиця 5.

№ з/п	Тема
1	Завдання виховання дітей перших трьох років життя і специфіки їх реалізації в різних розділах виховної роботи
2	Наукові дослідження з питань розвитку і виховання дітей перших трьох років життя (М.М.Щелованов, Н.О.Аксаріна, М.І.Лісіна, Г.Ф.Лоза, Г.М.Ляміна, Н.Л.Пегора, Г.В.Пантюхіна)
3	Сучасні проблеми фізичного виховання дітей дошкільного віку, їх відображення в варіативних програмах для дошкільних закладів, діючих в Україні
4	Особливості впливу ігрової діяльності на розвиток, виховання, навчання дітей раннього віку
5	Іграшка – найважливіший засіб розвитку гри. Роль іграшок у задоволенні потреби дитини в грі
6	Особливості виховання дітей першого року життя. Особливості організації режиму. Сон. Неспання. Годування. Організація та методика проведення ігор-занять
7	Особливості виховання дітей другого року життя та завдання виховання
8	Особливості виховання та розвитку дітей третього року життя. Організація самостійної діяльності дітей третього року життя: ігрова діяльність, активна рухова діяльність, самообслуговування, самостійна художня діяльність
9	Новонароджена дитина. Фізіологічні і перехідні стани в періоді новонародженості
10	Догляд за новонародженим. Особливості методики обстеження новонародженого
11	Поняття про здоров'я дітей, критерії його оцінки та групи здоров'я

6.ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу "Розвиток і виховання дітей раннього віку" – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Види ІНДЗ - навчальний проект. Презентація ігор для дітей другого-третього року життя.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Дисципліна складається з трьох змістових модулів. Тому, підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається з сумарної кількості балів: а) поточне оцінювання з відповідних тем (максимально 40 балів); б) підсумкове оцінювання з відповідних тем (максимально 60 балів) за дві модульні контрольні роботи (максимально по 30 балів).

Таблиця 6.

Поточний контроль (мах = 40 балів)																		Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1																		Модуль 2	Модуль 3		
Змістовий модуль 1									Змістовий модуль 2									ІНДЗ	МКР № 1		МКР № 2
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18				
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	30	30	100

Таблиця 7.

Поточний контроль (мах = 40 балів)					Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1					Модуль 2	Модуль 3		
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		ІНДЗ	МКР № 1		МКР № 2
T1	T2	T3	T4	T5				
6	6	6	6	6	10	30	30	100

Критерії оцінювання

90-100 балів ("відмінно"). Глибоке оволодіння вузловими питаннями по темах. Системне, усвідомлене використання даної інформації. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між окремими змістовими блоками. Вільна орієнтація і використання необхідного категорійно-понятійного апарату при розкритті проблеми. Мова чітка і логічна. Здатність до аналітико-узагальнюючого викладу питання, вміння формулювати висновки і пропозиції по суті проблеми.

82-89; 75-81 балів ("добре"). В цілому цілісне, усвідомлене оволодіння матеріалом, віднесеним до даного питання. В окремих випадках рівень засвоєння інформації недостатній.

Аргументація при відповідях на питання, логічність і взаємозв'язок у викладі матеріалу дещо занижені. Відчуває труднощі при відповідях на питання, у формулюванні узагальнень і висновків.

67-74; 66-60 балів ("задовільно"). Фрагментарне, несистемне відтворення інформації. Наводить лише окремі складові питання, без необхідного усвідомлення і взаємозв'язку.

59-1 балів ("незадовільно"). Необхідним категорійно-понятійним апаратом не володіє. Робить безуспішні спроби висвітлення питання на репродуктивному, механічному рівні. Не розуміє суті питання, відповідає не по суті.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аксарина Н.М. Развитие и воспитание от рождения до трех лет / Н.М. Аксарина, М.Ю. Кистяковская, Н.Ф. Ладыгина, Н.Ф. Эйгейс. – М.: Просвещение, 1969. – 156 с.
2. Антология педагогической мысли Украинской ССР/ Сост. Н.П. Калениченко. – М., 1988.
3. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошкільне виховання, 1999. – № 1. – С. 6.
4. Буре Р.С. Воспитатель и дети / Р.С. Буре, Л.Ф. Островская. – М.: Просвещение, 2003.
5. Буре Р.С. Учите детей трудиться / Р.С. Буре, Г.Н. Година. – М.: «Просвещение», 1983.
6. Воспитание дошкольников в игре / Под. ред. В.Г.Нечаевой. – М.: «Просвещение», 1990.
7. Воспитание и развитие детей раннего возраста. / Под ред. Г.М. Ляминой. – М.: Просвещение, 1974.
8. Галанов А.С. Психическое и физическое развитие ребёнка от года до трёх лет / А.С. Галанов. – М.: АРКТИ, 2006. – 64 с.
9. Галанов А.С. Психическое и физическое развитие ребёнка от рождения до года / А.С. Галанов. – М.: АРКТИ, 2006. – 112 с.

10. Галанов А.С. Психическое и физическое развитие ребёнка от трёх до пяти лет / А.С. Галанов. – М.: АРКТИ, 2006. – 96 с.
11. Галигузова Л.Н. Педагогика детей раннего возраста / Л.Н. Галигузова. – М.: Гуманитар. Издат. центр ВЛАДОС, 2007. – с. 54-112.
12. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження / С.У. Гончаренко. – К., 1995
13. Детский сад и семья / Под. ред. Т.А.Марковой. – М.: «Просвещение», 1979.
14. Дитина в дошкільні роки: Керівництво для вихователів і батьків. – Запоріжжя, 1991.
15. Дорошенко З.П. Перспективно-календарне планування освітньої роботи з дітьми раннього віку / З.П. Дорошенко. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2005. – 208 с.
16. Дошкольная педагогика / Под ред. В.И. Логиновой, П.Г. Саморуковой. – М.: Просвещение, 1988. – ч. 1.
17. Закон України «Про дошкільну освіту». – К., 2001.
18. Игрушки и пособия для детского сада / Под. ред. Островской Л.Ф. – М.: «Просвещение», 1982.
19. Ковальчук Я.И. Индивидуальный подход в воспитании ребёнка / Я.И. Ковальчук. – М.: «Просвещение», 1985.
20. Козлова С.А., Куликова Т.А. Дошкольная педагогика / С.А. Козлова, Т.А. Куликова. – М.: Педагогика, 2000.
21. Концепція дошкільного виховання в Україні. – К.: Либідь, 1993.
22. Малятко: Програма виховання дітей дошкільного віку. – К., 1999.
23. Національна доктрина розвитку освіти. – К., 1982. – 24 с.
24. Одарённые дети / Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1981.
25. Олійник Л.М. Я працюю з малюками / Л.М. Олійник, І.Ю. Романюк. – Х.: «РАНОК», 2007. – 152 с.
26. Павлова Л.М. Розвивальні ігри-заняття / Л.М. Павлова. – Х.: «РАНОК», 2007. – 168 с.
27. Панько Е.А. Психология деятельности воспитателя детского сада / Е.А. Панько. – Минск: «Высшая школа», 1986. – 157 с.
28. Педагогика раннего возраста / Под ред. Г.Г. Григорьевой, Н.П. Кочетовой, Д.В. Сергеевой. – М.: Просвещение, 1998.
29. Печора К.Л. Дети раннего возраста в дошкольных учреждениях / К.Л. Печора, Г.В. Пантюхина, Л.Г. Голубева. – М.: Просвещение, 1986.
30. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка / Т.І. Поніманська. – К.: Академвидав, 2004.
31. Програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років «Оберіг». – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 160 с.
32. Стельмахович М.Г. Народне дитинознавство / М.Г. Стельмахович. – К., 1991.
33. Українське дошкілля: Програма виховання дітей у дитячому садку. – Львів, 1990.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛКУ

1. Природжені форми психіки і поведінки.
2. Значення точного знання природжених форм психіки і поведінки, законів їх природного, генетично детермінованого розвитку для правильного навчання і виховання дітей.
3. Безпорадність людського немовляти, тривалий період його залежності від людей.
4. Анатомио-фізіологічна характеристика і функціонування мозку дитини-немовлята.
5. Рухова активність дитини.
6. Швидкий прогрес рухової активності дитини протягом першого року життя.
7. Звільнення рук від функцій локомоції і придбання здібності до прямоходженню.
8. Розвиток зору і наочно-дієвого мислення на основі ручних рухів. Щомісячне вдосконалення рухів дитини протягом першого року життя.

9. Можливість прискореного розвитку рухів під впливом навчання.
10. Особливості формування маніпулятивно-дослідницьких рухів рук дитини на першому році життя.
11. Сприйняття і пам'ять у немовлят. Особлива роль зору і його розвиток у дітей в перші місяці життя.
12. Сприйняття немовлям людської особи. Комплекс поживлення. Розвиток слухового аналізатора. Специфічна реакція немовляти на людський голос.
13. Орієнтовно-дослідницька активність немовляти. Пам'ять у дитини в перші місяці життя.
14. Вдосконалення маніпулятивних ручних рухів. Поява узгоджених, скоординованих дій, пов'язаних з різними аналізаторами.
15. Мова і мислення немовляти. Незалежний розвиток мови і мислення протягом першого року життя.
16. Різні генетичні передумови і напрями розвитку мови і мислення. Особлива реакція немовляти на людську мову.
17. Наслідування і розуміння мови. Поява зв'язку слова з предметом. З'єднання орієнтовно-дослідницької діяльності із словом.
18. Загальна характеристика розвитку дитини від 1-го до 3-х років.
19. Особливе значення раннього дитинства для психічного і поведінкового розвитку дітей. Прямоходження, мовне спілкування і наочна діяльність — основні досягнення даного віку.
20. Оволодіння мовою — головне новоутворення раннього віку. Продуктивна і репродуктивна наочна діяльність.
21. Розвиток мови у дітей раннього віку. Основні етапи мовного розвитку від одного року до трьох років.
22. Поява наочної і ігрової діяльності. Початковий етап розвитку наочної діяльності.
23. Освоєння правил користування предметами домашнього ужитку.
24. Сприйняття, пам'ять і мислення дитини раннього віку.
24. Формування особистості дитини віком до 3-х років.
25. Загальна характеристика послідовних досягнень в розвитку дітей від народження до трирічного віку.
26. Поява здібності до сприйняття подразників і реагування на них з боку всіх органів чуття в перші дні після народження.
27. Виникнення і розвиток здібності до виділення і розрізнення подразників. Прискорений розвиток сприйняття того, що має відношення до людини.
28. Формування первинних образів навколишніх людей. Активний розвиток рухів дитини від двох місяців до одного року.
29. Поява сенсомоторної координації і початок розвитку сенсомоторного інтелекту. Розвиток спілкування від комплексу поживлення через вдосконалення невербальної комунікації до розуміння мови.
30. Виникнення емоційної прихильності і реакції неспокою в незнайомій обстановці, а також у присутності чужих людей.